

-Țin minte că unul dintre ei se repezea să mă pupe și eu ziceam „nu, fără pupături, fiindcă nu-mi plac pupăturile. Stăm de vorbă dar fără pupături!”

-A încercat să vă testeze auzul?

-El cânta câteodată fals și eu de colo – „e fals!” Nu ziceam fals, ziceam „fals” și când ziceam așa el se repezea să mă pupe iar eu ziceam – „stop, nu vreau!”

-Deci era prin anul 1932, Radioul românesc a luat ființă în noiembrie 1928.

-Și eu aveam în 1932, patru ani...

-Și tatăl dumneavoastră s-a hotărât să cumpere un radio.

-S-a hotărât să cumpere un radio, pe vremea aceea costa scump și îl costa, săracu, încărcă bateria aia mare și cumpăra și d-ălea mici să le pună să poată prinde postul.

-Dar de ce le-a cumpărat, ca să vă învețe...

-Sigur că da, nu exista altă alternativă, alte surse. Astfel eu ascultam pe Grigoraș Dinicu, pe Petrică Moțoi, pe toți marii lăutari școliți și care cântau și eram înnebunit și nu știam cum să fac să-nvăț.

-Maestre, haideți să ascultăm o *horă muntenească din Teleorman* și o *sârbă din Ilfov* în interpretarea dumneavoastră. Încercăm să ne amintim de lăutarii cu care ați început.

(Arcușul alunecă egal de fin pe corzi sugerând pasul ușor, neapăsător, din hora muntenească în care ai impresia că dansatorii plutesc mișcându-se totodată în cerc. Dimpotrivă, în pașii de sârbă primul timp este accentuat, avântat, săltăreț).

-În prim plan la Radio România Antena Satelor în această frumoasă după-amiază de iulie, violonistul virtuos Benone Damian. Încercăm să depănăm împreună amintiri duioase dintr-o viață închinată cântecului popular românesc. Maestre, erați la o vârstă fragedă, aveți patru ani, erați la grădiniță. Am înțeles că și cu vocea stăteți bine, erați apreciat.

-Cântam. Da, dar sigur mă încânta mai mult să pun mâna pe vioară. Dar simțeam nevoia de acompaniament.

-Și cum realizați acompaniamentul?

-În primul rând tatăl meu angajase un țimbalist care venea o dată pe săptămână sau de două ori, nu mai țin minte, când avea și acela timp, eu cântam și el mă acompania cu țambalul. Cântam câte o piesă românească mai simplă, nu complicată, dar țimbalistul venea și cu violonistul și cântau.

Erau din partea Regatului, eu eram din Transilvania, într-o zonă de contact.

-De interferență.

-Da, între Muntenia și Transilvania.

-Ce marcă avea radioul acela, mai țineți minte?

-„Radio Herald”. Era printre primele tipuri de radio cu care se asculta Radio România.

-Iată, avem o *doină modovenească*, tocmai potrivită pentru perioada pe care o traversăm acum, o perioadă nu tocmai veselă, și o melodie de joc *Ca la Breaza*. Cântă din nou pentru ascultători, maestrul Benone Damian.

(Melodia în tempo lent, în desfășurare liberă, trăgănată ne poartă pe plaiurile natale ale violoniștilor compozitori Ciprian Porumbescu, George Enescu, ale poetului Mihai Eminescu, ale pictorilor Ștefan Luchian și Octav Băncilă. Ritmul „șchiop” al jocului ca la Breaza ne cheamă pe cărări spre localitățile de la poalele munților Bucegi, unde horele satului sunt zglopii și imprevizibile în schimbări și ruperi de ritm precum țâșnesc izvoarele din stâncă. Așa le cânta, cu nerv, lăutarul Ion Matache iar Benone Damian dă acestor melodii alonja și claritatea clasică specifice muzicianului profesionist, de rasă).

-Copilul Benone a mai crescut și a ajuns la liceu. Povestiți, pentru că aveți și acest dar...

-Da, am ajuns la Brașov, la liceul „Andrei Șaguna”. Era un liceu de băieți.

Benone Damian la Radio România

-Deci fără fete, să nu se distragă atenția lor de la învățătură!?

- Bine că ulterior am cunoscut fete.

-Am înțeles. Nu era însă un liceu de muzică...

-Nu, era un liceu obișnuit. Dar avea orchestră și eram înnebunit de a studia vioara, a învăța. Am auzit o orchestră cântând și eu m-am dus repede pe scări, am urcat, am ajuns la etajul întâi, atras ca de un magnet, am deschis ușa, că degeaba băteam că elevii cântau în sala de repetiții și dirijorul Rapciuc mă întreabă, *ce faci mă, picicule, cum ai intrat aici?* Zic „am auzit muzică și am intrat și să știți că și eu știu să cânt la vioară. -*Știi să cânti? Ia dați-i o vioară!*” Și îmi dă vioara și încep să cant o sârbă. Au rămas ...blocați. Zic : „*nu știu note dar dacă mă pun pe învățat, vin și învăț și pot să cânt în orchestră. -Ia arată-i unu, cântă-i ceva.*” Mi-a cântat un elev ceva simplu. Și imediat am și reprodus cu vioara. Am memorat și am și redat bineînțeles în poziția întâia pentru că eu nu cântam în alte poziții, numai în poziția întâia știam să cânt. A aflat directorul școlii, m-a audiat și m-a luat în brațe, ce să vă mai spun, m-a pupat.- „*Bravo !*” Și îi spune lui Rapciuc: „*Să ai grijă de el să-l pregătești astfel încât să-l dăm imediat la Conservator.*” Se referea la un Conservator particular unde se învățau note muzicale.

-Și cine plătea?

-Liceul plătea!

-Interesant, până și un liceu avea grijă de artiștii proprii și îi iubea și îi prețuia. Vă mai amintiți ce ați cântat în acea perioadă și la ce fel de vioară?

-Cred că era o vioară „trei sferturi” și am cântat într-un concert organizat de liceu pentru că ei organizau două concerte pe an. M-a luat imediat Rapciuc, cel care se ocupa de muzică în liceu, cu orchestra. I-a spus directorului „*Trebuie neapărat să-l programăm în concertul care urmează.*” M-a programat și am cântat două sârbe. A fost așa un succes că „urla sala”. Eram așa de mic încât vioara, purtată de gât, până în mijlocul scenei, ajungea aproape de podea și trebuia să fiu atent să n-o lovesc de pământ. Eram mic de statură. N-am fost niciodată înalt, mai ales copil fiind, dar am avut mare succes.

-Ați și dat așa de multe probe, cum a fost aceea de la opt ani. Haideți să probăm în direct vibrația sunetului viorii. Să mai ascultăm alte melodii interpretate de dumneavoastră pentru că ascultătorii îndrăgesc foarte mult și muzica instrumentală.

(Maestrul este invitat de realizatorul emisiunii să cânte în direct ascultătorilor, fără acompaniament, la microfonul studioului de emisie al Antenei Satelor. Este *Sârba oltenească* din repertoriul său. Urmează o înregistrare în care maestrul cântă creația miniaturală *Havaneza opus 83* de Camille Saint Saens, 1835-1921, compozitor francez din epoca romantică. La sfârșitul ei, un ropot de aplauze ale publicului din sala de concert inundă plăcut auzul).

-Aplauze, aplauze pentru maestrul Benone Damian! Aș dori să ne vorbiți în continuare despre melodiile lăutărești. Aveți o serie de înregistrări cu creații inspirate de practica violoniștilor, precum sunt unele piese muzicale compuse de Pablo de Sarasate, 1844-1908, violonist și compozitor spaniol din epoca romantică. Cum vi le-ați apropiat repertoriului dumneavoastră?

-Mi-au plăcut foarte mult și le-am introdus în repertoriul meu.

-Sigur, vom vorbi și de turneele pe care le-ați făcut. Ați colindat cu vioara lumea întregă.

-Pot să vă spun că am ajuns la patru sute de kilometri de polul Nord.

-Este o poveste interesantă, bună de relatat.

-Acolo am avut programat un concert de către cea care mă impresaria. Când am ajuns acolo nu era nici un bilet vândut, ziceau că publicul nu era interesat, că ei au numai muzică pop și așa mai departe... „Ei, bine, domnule, dar eu dacă am venit până aici tocmai de unde am venit, am făcut sute și sute de kilometri pe zăpadă cu mașina, indiferent că vă place sau nu, care sunteți aici organizatori luați loc în sală și cu orchestra mea noi o să începem să vă cântăm din folclorul nostru românesc. Vă place, nu vă place, stați acum, dumneavoastră n-ați organizat nimic, ați zis că e meciul de fotbal și nu o să vină nimeni. Și încep să cânt cu orchestra mea, fiindcă aveam orchestra cu mine și la un moment dat au început să plece din sală dintre ei, dintre organizatori. S-au dus în comuna aceea din ... nordul emisferei nordice și au început să aducă oameni, că noi am început să cântăm cu orchestra piesele noastre pe care le aveam pregătite pentru concert.

-Piese muzicale de „rezistență”, de referință.

-Da, și de când am început să cântăm au trecut zece minute, ei au început să adune oameni și când am ajuns la mijlocul programului să dăm pauză, sala era plină.

-Avem în programul nostru radiofonic o înregistrare extraordinară: *Melodii lăutărești* de Pablo de Sarasate. La vioară, Benone Damian!

(În acompaniamentul Orchestrei se deschide cortina muzicală pasională a *Melodiilor lăutărești, Zigeunerweisen sau Gypsy Airs, Op. 20*, fără pauză între cele patru părți: *Moderato, Lento, Un poco piu lento, Allegro molto vivace*. Interpretată la data primei ei audiții, de compozitor, în premieră în anul 1887, a fost publicată la Leipzig în același an. Benone Damian a preluat-o în repertoriul său probabil în anii de studenție la Conservatorul bucureștean. George Enescu a scris varianta sa pentru pian solo la această capodoperă, atestând printre alți muzicieni care au scris transcripții ale acestei partituri pentru diverse instrumente în formule orchestrale sau camerale, frumusețea nepieritoare a acestei muzici. Interpretarea lui Benone Damian se caracterizează prin pathos, grandoare, precizie intonațională, suplețe în diferitele trăsături de arcuș, *con legno, staccato*, prin virtuozitate strălucitoare și măiestrie în detașarea expresivă a temelor muzicale principale, a frazelor în perioade, a ornamentelor melodice expuse în tempouri alerte, și prin lejeritatea expunerii pasajelor de comentariu retoric sau de legătură eclatantă între teme. Iar realizatorul emisiunii, Mihai Hagi, continuă).

-Urmăriți Radio România Antena Satelor, emisiunea „Așa-i viața omului”, în această seară pledoarie pentru muzica populară instrumentală. Stimați prieteni, lângă noi se află maestrul Benone Damian, un virtuoz, un maestru al arcușului și al strunelor viorii. Să revenim la evocarea activității dumneavoastră la Liceul „Andrei Șaguna”. Am înțeles că directorul a hotărât să plătească lecțiile pentru elevul Benone la Conservatorul A S T R A. - Conservatorul Asociației transilvane pentru literatura și cultura poporului român.

-A hotărât și plătea acolo.

-Cum au decurs lucrurile la Conservatorul brașovean ?

-Au decurs foarte bine până la un moment dat. Eu aveam un profesor W. Însă începuse să mă nemulțumească, adică îmi vorbea de unt, de alimente și cam pierdeam vremea. Atunci eu i-am spus domnului director :,- Domnule director sunteți foarte drăguț dar nu mă mai duc la domnul W. Pentru că tot timpul îmi vorbește de mâncare"... Eu n-aveam cum să-i spun, „domnule, ajunge!”

-Ați evoluat și simțeați nevoia de ceva mai...

-Simțeam nevoia de ceva mai concret din punct de vedere violonistic. Ce să-mi spui mie de mâncare, e adevărat că mâncarea e importantă, și astăzi e importantă, dar una, două, îmi vorbea de mâncare și atunci i-am pus și eu niște întrebări...Până la urmă l-am părăsit pe profesorul acesta și mi-au dat alt profesor care era mult mai atent și îmi puneam mai bine în valoare posibilitățile mele.

-Și ați cântat în orchestra liceului chiar și solist.

-Sigur am cântat în orchestra liceului și ca solist și am și acum niște articole din ziar în care se scria: „Benone Damian dacă va continua să studieze va ajunge să cânte și cu Filarmonica”. Și mi-a ajutat Dumnezeu să cânt și cu Filarmonica.

-Povestiți-ne și din perioada Conservatorului bucureștean.

-Am intrat la Conservator, am avut ca profesor pe Anton Adrian Sarvaș, un om deosebit. Atâta a zis :,-Să știi că la mine la clasă trebuie să fii foarte serios. “ Zic: „Sunt de acord. Eu lucrez și mie-mi plac profesorii foarte serioși. Eu n-am să vă dezamăgesc“. Întrădeavăr între mine și profesorul Anton Adrian Sarvaș a fost o relație excepțională. Am „atacat” repertoriul clasic, el nu prea era de acord cu muzica populară dar până la urmă l-am convins și i-am arătat calitățile muzicii populare. Și i-am zis:„Uitați-vă, domn profesor, eu în loc să studiez paginile metodei (Sevcik), când îmi fac lejeritatea mâinilor fac piesele astea românești ... “

-Haideți să ascultăm o *geampara* foarte frumoasă și din nou din domeniul concertistic, o *sârbă (concertantă)*, celebra *Horă spiccato, Hora șapte scări* și apoi vom vorbi despre acordeonistul Benone Damian!

(Geamparaua este interpretată în stil *molto legato*, cum s-ar spune „dintr-o răsuflare”, stil accentuat de lipsa aproape totală a pauzelor muzicale care se află totuși ca pauze scurte de optime doar la sfârșitul unor perioade concludive. Secunda mărită între treptele a doua și a treia din modul major cu

septimă mică dau culoarea folclorului dunărean acestei piese muzicale de joc popular. În *Sârba concertantă* sau *de concert* din care autorul ei, violonistul Nicolae Buică făcea „turniruri” de exhibiții violonistice de inspirație și culoare rurală, Benone Damian scoate la lumină o miniatură clasică precum o statuie delicată de marmură dintr-un bloc de piatră amorf. Benone este acompaniat de formația sa instrumentală în care se aud corzile energice ale unui pian și cele ale unui violoncel. După introducerea muzicală retorică, asemănătoare unui studiu de bravură violonistică, izbucnește zglobie tema de sârbă sprintară urmată imediat de una nostalgică, în tempo de horă. Urmează *Hora spiccato*. Arcușul gonește pe corzile mijlocii ale viorii iar degetul mâinii stângi ciupește când și când coarda înaltă, sonoră, mi. *Hora șapte scări* este o altă miniatură violonistică de concert, adică de virtuositate și *de ascultat* nu de dansat).

- Benone Damian la Antena Satelor, un artist demn de urmat, un violonist pe care ar trebui să-l prețuim mai mult, așa cum se cuvine. Maestre, puțini dintre noi știu că dumneavoastră sunteți și un mare acordeonist. Ați concertat pe multe scene ale lumii și la acordeon. Cum este cu dragostea aceasta pentru acordeon?

- Mi-a plăcut. Este cu totul altceva vioara și cu totul altceva acordeonul dar am zis : „ia să încerc și acordeonul “ și am studiat și am avut succese.

- Avem o surpriză pentru ascultătorii noștri. O piesă, *Mânioasa*; v-ați „mâniat” și v-ați apucat de acordeon. Benone Damian la acordeon!

(După cum îi este și titlul, departe de a fi o piesă lirică, de ascultat, „*Mânioasa*” este un joc popular înfocat ce-și revarsă neîncetat sunetele în ritmul unui brâu iute muntenesc. Benone Damian a atins virtuositatea și la acest instrument ...aerofon, cu clape.)

- Iată stimați prieteni ne apropiem de sfârșitul emisiunii și n-am putut să parcurgem decât o scurtă perioadă din viața artistului Benone Damian. Maestre, aș vrea să vă rog în numele ascultătorilor Antenei Satelor să veniți și săptămâna viitoare la emisiune pentru că avem foarte multe de povestit dintr-o viață atât de tumultuoasă, cu atâtea succese. N-am vorbit de marile turnee, de marele dirijor Benone Damian.

- O să vin și săptămâna viitoare.

- Vreau să vă mulțumesc că ați acceptat invitația și pentru săptămâna viitoare și să vă spun că sunteți un model pentru tinerii muzicieni. Și învățământul acesta muzical trebuie puțin revigorat...

- Trebuie puțin „zdruncinat”...

- Trebuie mai multă seriozitate, trebuie mai multă muncă...

- Da.

- Ce am remarcat la dumneavoastră și vă apreciez și vă felicit, tonul extraordinar și acuratețea interpretării, nu vă scapă nici o notă, dar bineînțeles că acest lucru s-a întâmplat prin foarte multă muncă.

- Foarte multă muncă.

- Cum spunea și George Enescu 99% transpirație...

- Absolut. 1% inspirație, 99 % transpirație.

- Maestre era să uit ceva important. V-ați născut pe data de ...

- Opt iulie 1928...

- În același an în care s-a înființat Societatea Română de Radio, cu primele emisiuni la 1 noiembrie 1928! Sunteți de-o vârstă cu radioul românesc! Dați-mi voie să vă mulțumesc în numele ascultătorilor că ați fost prezent la Antena Satelor, vă doresc din suflet *La mulți ani*, vă aștept săptămâna viitoare să ne bucurăm încă o dată de înregistrările dumneavoastră extraordinare. Cât am prezentat, doi sau poate cincisprezece la sută?...

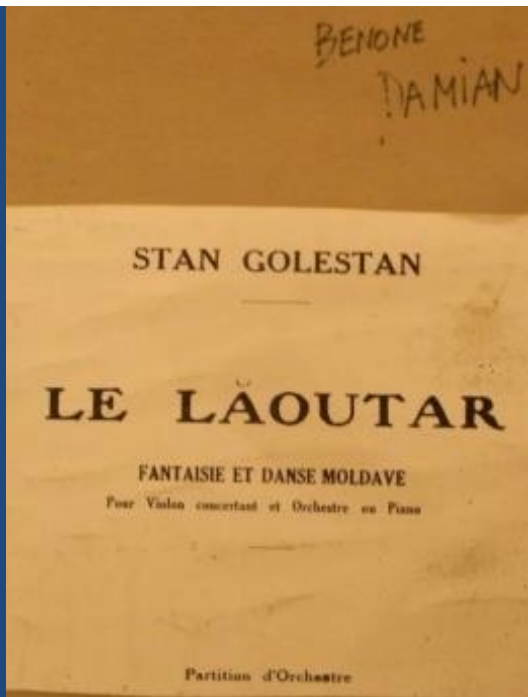
- Nu contează cantitatea ci calitatea...

- Dar avem înregistrări de valoare. Vom mai audia câteva piese din acel album închinat memoriei lui Grigoraș Dinicu și o să mai ascultăm piese muzicale imprimare la acordeon.

Pe săptămâna viitoare și *La mulți ani*, multă sănătate!

- La mulți ani, să vă dea Dumnezeu sănătate!

(Pe fondul muzical generic al emisiunii, realizatorul încheie emisiunea)

Partitură după care a studiat Benone Damian

Benone Damian la vioară, Nicolae Pîrvu, la nai, Gheorghe Popa la tarago, Ion Miu la țambal, Petre Vidreanu la contrabas. Detaliu din coperta albumului *Casei de discuri Electrecord*.

Coperta I a discului Electrecord în care Benone Damian la vioară

împarte succesul său artistic cu Nicolae Pîrvu, solist la flautul lui Pan

Taraful de concert Benone Damian și virtuozii săi. La taragot : Gheorghe Georgescu, la contrabas Mihai Scarlat, la ceteră, Nistor Lacatus, la țambal Ion Miu, la nai Viorel Belu, la vioară, Benone Damian

***

Interviu realizat de Mihai Hagi. Comentarii de Aurelian Popa-Stavri.
Fragment din cartea „Benone Damian, un violonist virtuoz” de Aurelian Popa-Stavri.
Editura *Amurg sentimental*, București. Ediția a doua, revăzută și adăugită, 2018.